

SINIF ÖĞRETMENİ ADAYLARININ EMPATİ BECERİLERİNİN İNCELENMESİ

ANALYZING EMPATHY SKILLS OF PRIMARY SCHOOL
TEACHER CANDIDATES

Mehmet Kaan DEMİR*

Özet

Bu araştırma Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi İlköğretim Bölümü Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalında öğrenim gören dördüncü sınıf öğrencileri üzerinde gerçekleştirilmiştir. Sınıf öğretmeni adaylarının empati kurma becerilerini ölçmeye çalışan betimsel bir araştırma olarak düzenlenen araştırmaya 150 öğretmen adayı katılmıştır. Araştırmada Dökmen (1988) tarafından geliştirilen Empatik Beceri Ölçeği-B Formu kullanılmıştır. Araştırma sonucunda sınıf öğretmeni adaylarının orta düzeyde empati becerisine sahip oldukları anlaşılmıştır. “Cinsiyet” değişkeni ve üniversiteye giriş puanını temel alan “öğretim türü” değişkenine göre empati becerilerinin anlamlı farklılık göstermediği, fakat “sınıf yönetimi odaklı sosyal bilgiler öğretimi dersi” alma durumuna göre empati becerilerinin farklılık gösterdiği de araştırma sonucunda ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal bilgiler öğretimi, sınıf yönetimi, sınıf öğretmeni adayları, empati.

Abstract

This research is conducted on 4th, senior, grade candidate primary school teachers who were receiving education in Faculty of Education at Çanakkale Onsekiz Mart University. 150 candidate teachers participated in this descriptive study aiming to measure the empathizing ability of student teachers. “Empathic Skill Scale - Form B” which is developed by Dökmen (1988), is used in the study. Results of the study showed that candidate primary school teachers have mid-level empathic skills. No significant difference is found between the level of empathic skills and gender, and also between instruction type (day or evening). However a significant difference is found between the level of empathic skills and the status of taking the course “Classroom Management Focused Social Studies Teaching” (taken or not taken).

Keywords: Social studies teaching, classroom management, candidate primary school teachers, empathy.

1.GİRİŞ

İnsan, yaşamının her döneminde başkalarıyla ilişki kurmak zorundadır. Bu ilişkilerinde başarılı olabilmesi ise kendisini ve başkalarını anlayabilmesine ve kabul etmesine bağlıdır. Bireylerin günlük yaşamlarında diğer bireylerin görüşlerine, düşüncelerine saygılı ve hoşgörülü olmayı öğrenmeleri demokratik toplum yaratabilmek açısından da oldukça önemlidir (Yüksel, 2004: 342). Öğretmenlerin özellikle temel eğitimin en önemli aktörleri olan sınıf öğretmenlerinin de ilk olarak karşılarındaki öğrencilerini anlayabilmeleri, hissedebilmeleri yani onlarla empati kurabilmeleri, birçok istenmeyen durum karşısında “sıfır sorun” yaşanmasına neden olabilecektir.

Empati kelimesi tarihsel süreç içerisinde ilk olarak Alman psikolog Lipps (1897) tarafından estetik ve psikolojideki çalışmalar kapsamında dışarıdaki bir objeyi kendine mal etme süreci olarak ifade edilmiş ve “einfuhlung” olarak adlandırılmıştır. Yaptığı çalışmalarda “einfuhlung” un bir insanın karşısındaki bir nesneyi algılaması gibi, insanları (kendilerini ve diğer insanları) algılaması sırasında da ortaya çıkabileceğini ifade etmiştir. 1909 yılında ise Titchener, bu terimi eski Yunanca’daki “empathia” teriminden yararlanarak İngilizceye çevirmiş ve empatiyi, bir olaya objeye içine girerek bakmak anlamında kullanmıştır (Akt. Dökmen, 2000: 340).

* Yrd. Doç. Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, mkdemir2000@yahoo.com

Hoffman (1990), empatiyi “bir duyguyu başkasının yaşadığı şekilde hissetme yeteneği” olarak tanımlamaktadır. “Karşısındaki bireyin duygularını anlama”, “karşısındaki bireyin duygu ve düşüncelerini anlama”, “karşısındaki bireyin hissettiklerini hissetme” gibi tanımlanan empati kavramının, “onu anlamaktır” tanımında, empatinin bilişsel yönü; “onun gibi hissetmektir” tanımında ise empatinin duygusal yönü vurgulanmaktadır (Dökmen, 1988: 155). Empati, bir insanın kendisini karşısındakinin yerine koyarak onun duygularını ve düşüncelerini doğru olarak anlaması, hissetmesi ve bu durumu ona iletmesi süreci olarak tanımlanmaktadır (Dökmen, 1995). Şahin ve Akbaba (2010: 332-333)’ nın aktardığına göre Rogers (1961) empatiyi; bireyin kendisini etkileşimde bulunduğu karşı ben’in yerine koyması, olaylara onun gözüyle bakması, karşı ben’in duygularını ve düşüncelerini doğru olarak anlaması, hissetmesi ve bu durumu ona iletmesi süreci olarak tanımlamaktadır. Adler’e göre ise empati başkasının gözü ile görmek, başkasının kulağı ile duymak ve başkasının kalbi ile hissetmektir (Akt. Öz, 1998: 32)

Ünal (2007: 135)’ ın Lennon ve Eisenberg (1990: 204)’ den aktardığına göre empatinin kökeni hakkında tam bir bilgiye sahip olunmamakla birlikte, konu ile ilgili bazı teorik açıklamalar yapılmaktadır. Empatinin doğuştan var olduğunu savunan kuramcılarının sayısı çok azdır. Empatinin gelişiminde biyolojinin oynadığı rol pek dikkate alınmamaktadır. Bu görüşlere rağmen Hoffman (1981), motor taklitçiliğe ve klasik koşullanmaya dayalı empatik canlanmanın, türe özgü bir tepki olarak ele alınabileceğini ve empatik gelişimde, biyolojik temelli bir gelişimden söz edilebileceğini ileri sürmektedir. Hoffman (1979), empati gelişim aşamalarını sıkıntı reaksiyonu (0-1 yaş), bireyin sürekliliği (1-2 yaş), rol alma (2-10 yaş) ve empati (10 yaş-yetişkin) olmak üzere dört grupta incelemiştir. Buna göre, on yaşın üzerindeki bireyler empati gelişiminin son aşamasında bulunmaktadır ve bu yaştan sonra yaşla birlikte empati gelişim göstermemekte, empatinin gelişimi alınan eğitimle sağlanmaktadır.

Bazı araştırmacılara göre empati, doğuştan getirilen bir yetenek, bazılarına göre de sonradan deneyimlerle elde edilen bir özelliktir. Kimilerine göre empati, sezgiye ve düşünmeye dayalı niceliksel olarak belirlenemeyen bir potansiyel, kimilerine göre de beynimizin işlevlerinden biridir ve nörobiyokimyasal bir alt yapısı vardır (Göka, 1990: 34). Bir iletişim becerisi olarak empatinin doğrudan öğretilemeyeceğini aktaran Tanrıdağ (1992: 4), eğitim sürecinde yaşantılar yoluyla öğrencilerin empati kurma becerisinin geliştirilebileceğini vurgular. Ona göre empati, model gösterme yaklaşımı ile kolaylaştırılabilir. Bireyler empatiyi bloke eden davranışlar konusunda bilgilendirilebilir ve bireylere önyargılarını, korkularını fark ederek hümanistik görüşme becerilerini kazanmada yardımcı olunabilir.

Akkoyun’ un (1982) aktardığına göre de Rogers (1975), empatiye ilişkin araştırma bulgularını sıralamış ve empatik var oluş seklinin empatik kimselerden öğrenilebileceğini, doğru empati kurabilme yeteneğinin eğitim yoluyla geliştirilebileceğini ve terapistlerin, ana-babaların, öğretmenlerin empatik olmaya yardımcı olabileceğini; empatinin doğuştan kazanılmadığını, öğrenildiğini ve en hızlı da empatik ortamda öğrenildiği belirtmiştir. Eisenberg (1982) de empatinin ilk tohumlarının erken çocukluk döneminde çocuk-ebeveyn ilişkilerinden itibaren atılmaya başlandığı ileri sürülmektedir. Bazı sosyal öğrenme kuramcıları ise, empatinin koşullar içerisinde kazanılacağını ileri sürmektedirler. Bu görüşe göre bireyin geçmiş yaşantısının empati gelişimine tamamen ve hızla etki ettiği söylenebilir (Akt. Körükçü, 2004). Köksal (2000)’ ın Eisenberg (1982) ve Gander-Gardiner (1995)’ den aktardığına göre de empati gelişimi birdenbire olmamakta, yıllar ilerledikçe gerçekleşmektedir. Çocukların diğer bireylerin duyguları ile ilgilenmeleri yaşla birlikte değişmektedir. Yedi yaşında olan bir çocuk, okulöncesi dönem çocuğuna oranla diğer

insanların duygularını anlamada ve üzüntüler ile ilgilenmede daha yeteneklidirler. Büyük çocuklar üzüntülü olan bireyi rahatlatmada ya da yardım etmede daha başarılıdır. Çocukların, Piaget'nin bilişsel gelişim dönemlerinden olan somut işlemlerden soyut işlemlere geçtiklerinde (12 yaş ve sonrası) empatik becerileri daha ileri bir düzeyde olmaktadır. Empati ve çatışma çözme davranışları iletişimde birer zincir halka gibidir. Bu iki önemli becerinin geliştirilmesi, bireyin sosyalleşmeye başladığı, diğerlerinin varlığının farkına varıldığı bir dönem olan ilköğretimde önem kazanmaktadır. İlköğretim, çocukların aileden çıkıp dış dünyaya açıldığı, toplumsal çevreye iyice karıştığı dönemdir (Yörükoğlu,1996). Orta çocukluğun (6-12 yaş) başlarında benmerkezcilik azalırken, çocuklar belli durumda diğer kişinin gösterebileceği tepkiyi hayal etmeye ve oynamaya yönelebilirler. Ancak, empatinin gelişmesinde bu düzey somut düşüncenin sınırlılıklarına sahiptir. Böylece empatik tepkiler büyük ölçüde anlık somut olay ve sorunlar tarafından uyarılırlar. Orta çocukluğun sonlarına doğru, soyut işlemler dönemine geçişte çocuklar, tam olarak olgunlaşmış olmaktan uzak olmakla birlikte kendilerinin ve diğer insanların kimliklerine ilişkin yeterince belirsiz bir kavrama sahiptirler. Bu durum, onların kendilerine benzemeyen farklı türden kişilerle ve derece derece bir bütün olarak insan gruplarıyla ya da sınıflarıyla zihinsel engellilerle ya da huzurevlerindeki yaşlılarla empati kurabilmelerine olanak sağlar (Gander ve Gardiner 2001).

Dökmen (2003: 135-137)' e göre empati tanımını oluşturan ve bireyin karşısındaki kişi ile empati kurabilmesinde önemli olan unsurlar şunlardır:

- Empati kuracak kişi, kendisini karşısındaki kişinin yerine koymalı, olaylara onun bakış açısıyla bakmaya çalışmalıdır.
- Empati kuracak kişi, karşısındaki kişinin hem duygularının hem de düşüncelerinin her iki etkinliğini de doğru olarak anlamalıdır.
- Empati yapan kişinin zihninde oluşan empatik anlayışın karşısındaki kişiye iletilmesidir.

Anne-baba sıcaklığı ve olumlu etkileşimin çocukların empatik karşılık verme ve sosyal yeterlik üzerine etkilerini incelemek üzere 180 ilkököl çocuğı ile yürütölen bir çalışmada araştırma verileri, çocuklar 2. ve 5. sınıfa devam ederken ve bundan 2 yıl sonra elde edilmiştir. Bulgulardan, anne ve babaların özellikle annelerin olumlu etkileşimlerinin, anne-baba sıcaklığı ile çocukların empatisi arasındaki ilişkiyi savunan hipotezi desteklediğı görölmüşür (Zhou ve diğerleri, 2002: 893). Çocuklara, hatta çok küçük çocuklara bile, başkalarına karşı davranışlarının sonuçlarından söz etmenin ve karşı tarafı nasıl bir sıkıntıya soktuğı, neden bu davranışın zararlı olduğı konusunda açıklamalar getirmenin ve bu konuda düşündürmenin onlarda empatiyi ve prososyal davranışları artırdığının göröldüğü belirtilmektedir. Ayrıca sıkıntıda olan birisine, diğerlerinin nasıl yaklaştıklarını görmenin çocuklarda empatiyi şekillendirdiğı ve özellikle sıkıntıda olan bireylere yardımcı olma konusunda çocukların gördüklerini taklit ederek empatik tepkilerini geliştirdikleri açıklanmaktadır (Ünal, 2007: 141). Empati, arkadaş ilişkilerinin düzenlenmesinde de önemlidir. Empatik düzeyi yüksek olan çocuklar, işbirliği, yardım etme gibi pro-sosyal davranışları göstermede empati düzeyi düşük olan çocuklara göre daha fazla eğimlidirler. Düşük sosyal beceri sergileyen çocuklar, aynı zamanda arkadaşları tarafından reddedilmekte, okuldan ayrılma riskleri daha fazla olabilmektedir. Empati düzeyi düşük olan çocuklar ve yetişkinler, anti sosyal özellikler gösterebilirler. Empati, anahtar bir prososyal beceri olduğundan, arkadaşlarından daha az empatik olduğu düşünölen çocuklarda bu yeteneğı geliştirmek son derece önemlidir (Roberts ve Strayer, 1996: 449-470).

Empatik anlayışın hakim olduğu bir sınıfta öğretmenin, öğrencileri kendi bakış açısı doğrultusunda yönlendirmeden, kendi subjektif dünyasındaki görüşlerini öğrencilere empoze etmeden her bir öğrenciyi olduğu gibi içtenlikle kabul etmesi gerekir (Özgan, 1999: 3). Öğrenciler, öğretmenlerin kendini onların yerine koyup onların neler hissettiklerini anlamaya çalıştığını fark ettiklerinde, yani öğretmenlerinin empatik becerisini fark ettiklerinde büyük bir olasılıkla kendilerini öğretmenlerine daha yakın hisseder, ona güvenir, onu sever ve hatta ondan etkilenirler (Kuzgun, 2000: 108). Empatik tutumlara sahip olmayan öğretmen, belli bir bilgi alanını öğretmede ne kadar iyi olursa olsun, hümanist anlayış kapsamındaki amaçları gerçekleştirmede eksik kalacak ve bilginin öğrencinin dünyasında öznel yapılanmasını engelleyecektir (Şahin ve Özbay, 1999: 76). Bu açıdan gerek öğretmen yetiştiren kurumlarda gerekse de yetişen öğretmenlerin görev yapacakları sınıflarda öğrencilere karşı empati sergilenmesi öğretmen-öğrenci etkileşimini arttıracaktır. Bu çalışmada sınıf öğretmeni olarak yetişmekte olan öğrencilerin empati becerilerinin ne düzeyde olduğu çeşitli değişkenlerle ortaya konmaya çalışılmaktadır.

2.YÖNTEM

2.1.Araştırmanın Modeli

Bu araştırma tarama modelinde bir araştırma olarak düzenlenmiştir. Yani çalışmada öğretmen adaylarının empati becerileri bir ölçek yardımıyla var olduğu şekliyle ortaya konulmaya çalışılmıştır.

2.2.Evren-Örneklem

Araştırmanın evreni Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümünü Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı dördüncü sınıflarında öğrenim gören 248 öğrenciden oluşmaktadır. Örneklem olarak da 155 öğrenci random olarak çalışmaya dâhil edilmiştir. Tablo 1-2-3’ de örnekleme oluşturan öğretmen adaylarına ait bilgiler verilmiştir.

Tablo 1. Sınıf Öğretmeni Adaylarının “Cinsiyet” Değişkenine Göre Durumu

Cinsiyet	f	%
K	94	60,6
E	61	39,4
Toplam	155	100,0

Tablo 1 incelendiğinde çalışmaya katılan öğretmen adaylarının çoğunluğunun kız öğrencilerden oluştuğu görülmektedir. Bu durumun da evren içerisindeki dağılıma uygun olduğu belirtilebilir.

Tablo 2. Sınıf Öğretmeni Adaylarının “Öğretim Türü” Değişkenine Göre Durumu

Öğretim Türü	f	%
Normal Öğretim	84	54,2
İkinci Öğretim	71	45,8
Toplam	155	100,0

Tablo 2 incelendiğinde araştırmaya katılan öğretmen adaylarının yaklaşık %55' inin normal öğretim öğrencilerinden oluştuğu görülmektedir. Literatür incelendiğinde öğretim türünün empatik becerileri konu alan yalnız bir araştırmada değişken olarak kullanıldığı ve başka bir araştırmaya rastlanılmadığı vurgulanmalıdır. Araştırmada öğretim türünün değişken olarak ele alınmasının nedeni öğrencilerin üniversiteye girerken elde ettikleri puanların bu sınıflamada (normal öğretim-ikinci öğretim) temel alınıyor olmasıdır. Bilindiği gibi normal öğretim öğrencileri daha yüksek puanla üniversiteye yerleştirilmektedir. Bu açıdan da araştırmada üniversiteye giriş puanıyla beraber öğrencilerin öğretim türlerinin empati becerileri arasında bir ilişki olup olmadığı sorgulanmaya çalışılmaktadır.

Tablo 3. Sınıf Öğretmeni Adaylarının “Sınıf Yönetim Becerileri Odaklı Sosyal Bilgiler Öğretimi” Dersini Alma Durumu

Dersi Alma Durumu	f	%
Dersini almış	81	52,3
Dersini almadı	74	47,7
Toplam	155	100,0

Tablo 3 incelendiğinde araştırmaya katılan öğretmen adaylarının “Sınıf Yönetim Becerileri Odaklı Sosyal Bilgiler Öğretimi” dersini alma durumu açısından birbirlerine yakın oransal bir dağılım oluşturduğu görülmektedir.

“Sınıf Yönetimi Odaklı Sosyal Bilgiler Öğretimi” dersi araştırmacı tarafından verilmiştir. Ve diğer şubelerde dersin verilmediği durumu (YÖK tarafından uygulamaya konulan programa uygun öğretim yapıldığı) araştırmacı tarafından tespit edilmiştir. “Sınıf Yönetimi Odaklı Sosyal Bilgiler Öğretimi” dersi, 3. sınıf güz yarıyılında öğrencilerin aldıkları “sınıf yönetimi” dersi ile 3. sınıf bahar yarıyılında aldıkları “Sosyal Bilgiler Öğretimi” dersinin kaynaştırılmasıdır, denilebilir. Bu derste sınıf yönetim becerilerine odaklı uygulamalardan oluşan “Sosyal Bilgiler Öğretimi” dersi işlenmiştir. Yani ilköğretim sosyal bilgiler dersinin 4. ve 5. sınıflarındaki bütün kazanımları sınıf yönetim becerileri odaklı olarak etkinliklerle işlenmiştir.

2.3. Veri Toplama Aracı

Bu araştırmada alınan kullanma izni doğrultusunda Dökmen (1988) tarafından geliştirilen Empatik Beceri Ölçeği-B Formu kullanılmıştır. Bu ölçek Dökmen' in Aşamalı Empatik Sınıflaması temel alınarak geliştirilmiş olup empatinin bilişsel bileşenlerine ağırlık verir. Ölçek, günlük hayatla ilgili kısa paragraflar halinde verilen 6 farklı psikolojik sorundan ve bu sorunların her biri için sunulan 12 olası empatik tepkiden oluşmaktadır. Her bir sorun için sunulan 12 tepkiden 4' ünün seçilmesi beklenmektedir. Ölçekte toplam 6 tane “ilgisiz cümle” bulunmakta olup, bunlardan 5' ini tespit edebilmiş denelerin ölçekleri değerlendirilmeye alınmaktadır. Puanlamada her bir probleme ilişkin seçilen 4 cümleden oluşan toplam 24 cümleye verilen puanların toplamı cevaplayanın Empatik Beceri Ölçeği-B Formu'ndan aldığı puandır. Bu puanın yüksek olması kişinin yüksek empati becerisini, düşük olması da düşük empati becerisini temsil etmektedir.

Dökmen (1988)' in aktardığına göre Empatik Beceri Ölçeği-B Formu' nun geçerliği için form, 14' er kişilik iki gruba uygulanmış ve iki grubun empatik beceri puanları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Formun güvenilirliği için de 80 kişilik bir gruba 3 hafta arayla

uygulama yapılmış ve elde edilen ölçümler arasında $r=0,91$ düzeyinde bir ilişki ortaya çıkmıştır.

2.4.Verilerin Analizi

Empatik Beceri Ölçeği-B Formu'ndan elde edilen veriler doğrultusunda frekans, yüzde ve ilişkisiz gruplar için t-Testi yapılmıştır. Ölçekten elde edilebilecek en düşük toplam puan 62, en yüksek toplam puan da 219 olarak tespit edilmiştir. Puanların yorumlanmasında şu sınıflama dikkate alınmıştır:

62-113 puan arası: Düşük düzey empati becerisi

114-167 puan arası: Orta düzey empati becerisi

168-219 puan arası: Yüksek düzey empati becerisi.

3.BULGULAR

Bu bölümde araştırmanın “Cinsiyet”, “Öğretim Türü” ve “Sınıf Yönetim Becerileri Odaklı Sosyal Bilgiler Öğretimi Dersi Alma Durumu” değişkenlerine göre öğretmen adaylarının empatik beceri toplam puanlarının anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığı tablolar altında verilmiştir.

Tablo 4'te sınıf öğretmeni adaylarının Empatik Beceri Ölçeği-B Formu uygulaması sonucu elde edilen verilerinin genel istatistiği verilmiştir.

Tablo 4. Sınıf Öğretmeni Adaylarının Empatik Beceri Toplam Puanlarının Genel İstatistiği

	Ölçeğin Geneli
$\bar{X}$	130,61
S	42,94
Alınabilecek Asgari Puan	62
Alınan Asgari Puan	62
Alınabilecek Azami Puan	219
Alınan Azami Puan	215

Tablo 4 incelendiğinde 155 öğretmen adayının ölçeğin tümünden aldıkları puanlar incelendiğinde 130,61 ortalama puana (62-219 puan aralığı) sahip oldukları görülmektedir. 114-167 puan aralığı orta düzey empatik beceri aralığını temsil ettiğinden sınıf öğretmeni adaylarının empatik becerilerinin orta düzeyde olduğu ortaya çıkmıştır.

Empatik becerisi yüksek kişilerin sevecen, hoşgörülü, kendini olduğu gibi kabul eden kişiler oldukları ve olumlu ruhsal gelişime sahip oldukları, özsaygı düzeylerinin yüksek olduğu ortaya çıkmıştır (Kalliopuska, 1992: 23-27). İnsanlara duygu ve düşüncelerini açıklıkla ifade eden, topluma uyumlu ve sosyal duyarlılığı olan kişilerin empati kurma becerilerine sahip olduğu; kaygı, depresyon düzeyi yüksek kişilerin empati kurma becerilerinin düşük olduğu ileri sürülebilir. Empatik becerileri yüksek olan bu yüzden de diğer insanlara yardım eden kişilerin çevreleri tarafından kabul edilme ve istenilme olasılıkları artmaktadır (Köksal ve Alisinanoğlu, 2000: 11-16).

Tablo 5'te sınıf öğretmeni adaylarının empatik beceri toplam puanlarının “Cinsiyet” değişkenine göre farklılığı için t-Testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 5. Sınıf Öğretmeni Adaylarının Empatik Beceri Toplam Puanlarının “Cinsiyet” Değişkenine Göre Farklılığı İçin t-Testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	$\bar{x}$	S	t	p
Toplam Puan	K	94	131,44	43,57	,299	0,765
	E	61	129,32	42,27		

* $p>0.05$, $sd=153$

Tablo 5 incelendiğinde ölçeğin tamamı için sınıf öğretmeni adaylarının puanlarında “cinsiyet” değişkeni açısından anlamlı bir farklılık ortaya çıkmamıştır. Yani kız öğretmen adaylarının ve erkek öğretmen adaylarının empatik beceri toplam puanları birbirine yakın bir durumdadır. Bununla birlikte ölçeğin genelinde kız öğretmen adaylarının puanlarının ($\bar{x}=131,44$) anlamlı düzeyde olmasa da erkek öğretmen adaylarının puanlarından ($\bar{x}=129,32$) yüksek olması dikkat çekicidir.

Araştırma sonuçları literatürdeki benzer araştırmalarla kıyaslandığında bu araştırmanın sonuçlarına uyan ve uymayan sonuçların olduğu görülmektedir. Örneğin, Yaoar (2008)’in yaptığı araştırmada empati alt boyutu olan “bakış açısı alma” boyutunda cinsiyete göre anlamlı farklılaşma olmazken “hayal gücü”, “empatik ilgi”, “kişisel stres” empati alt boyutlarında kız üniversite öğrencilerinin lehine anlamlı düzeyde farklılaşma görülmektedir. Öner (2001) tarafından yapılan araştırmanın sonuçlarına göre, farklı cinsiyet rol yönelimli kız ve erkek üniversite öğrencilerinin empatik beceri düzeylerinin karşılaştırılması araştırmasında, erkek ve kız öğrencilerin empatik beceri düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır (Akt. Yaoar, 2008. 103). Wied ve arkadaşları (2007) tarafından yapılan araştırmanın sonuçlarına göre de kızların erkeklere oranla daha fazla empati kurduklarını göstermiştir. Yine Klein ve Hodges (2001) tarafından yapılan araştırmanın sonuçlarına göre, empatik kesinlik performansında cinsiyet farklarının, erkek ile kızların arasında fark olmadığı bulunmuştur. Tutarel ve Çabukça (2000) tarafından yapılan araştırmanın sonuçlarına göre de empati puanlarının cinsiyete bağlı olarak değişmediği belirlenmiştir.

Tablo 6’da sınıf öğretmeni adaylarının empatik beceri toplam puanlarının “Öğretim Türü” değişkenine göre farklılığı için t-Testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 6. Sınıf Öğretmeni Adaylarının Empatik Beceri Toplam Puanlarının “Öğretim Türü” Değişkenine Göre Farklılığı İçin t-Testi Sonuçları

	Öğretim Türü	N	$\bar{x}$	S	t	p
Toplam Puan	Normal Öğr.	84	127,84	41,87	,872	0,384
	İkinci Öğr.	71	133,88	44,23		

* $p>0.05$, $sd=153$

Tablo 6 incelendiğinde ölçeğin tamamı için öğrenci puanlarında “öğretim türü” değişkeni açısından da anlamlı bir farklılık ortaya çıkmamıştır. Yani üniversiteye daha yüksek puanlarla giren normal öğretim öğrencileri ($\bar{x}=127,84$) ve daha düşük puanlarla üniversiteye giren ikinci öğretim öğrencilerinin empatik beceri toplam puanları ($\bar{x}=133,88$) birbirine yakın bir durumdadır. Bununla birlikte ölçeğin genelinde ikinci öğretim öğrencilerinin puanlarının anlamlı düzeyde olmasa da normal öğretim öğrencilerinin puanlarından yüksek

olması dikkat çekicidir. Yani üniversiteye daha düşük puanla giren öğrencilerin empati becerileri diğerlerinden daha yüksek durumdadır.

Araştırma sonuçları literatürde aynı değişkeni kullanan yalnız bir araştırmaya rastlanıldığından yeterince kıyaslanamamaktadır. Ercoşkun ve diğerleri (2006)'nin yapmış oldukları araştırmaya göre de öğretim türü ile sınıf öğretmeni adaylarının empatik beceri puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark ortaya çıkmamıştır.

Tablo 7'de sınıf öğretmeni adaylarının empatik beceri toplam puanlarının "Sınıf Yönetim Becerileri Odaklı Sosyal Bilgiler Öğretimi Dersini Alma Durumu" değişkenine göre farklılığı için t-Testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 7. Sınıf Öğretmeni Adaylarının Empatik Beceri Toplam Puanlarının "Sınıf Yönetim Becerileri Odaklı Sosyal Bilgiler Öğretimi Dersini Alma Durumu" Değişkenine Göre Farklılığı İçin t-Testi Sonuçları

	Dersi Alma Durumu	N	$\bar{x}$	S	t	p
Toplam Puan	Dersi almış	81	155,44	34,48	9,454	0,000
	Dersi almamış	74	103,43	33,96		

* $p < 0.05$, $sd=153$

Tablo 7 incelendiğinde ölçeğin tamamı için öğrenci puanlarında "Sınıf Yönetim Becerileri Odaklı Sosyal Bilgiler Öğretimi Dersini Alma Durumu" değişkeni açısından anlamlı bir farklılık ortaya çıkmıştır. Yani Sınıf Yönetim Becerileri Odaklı Sosyal Bilgiler Öğretimi Dersini almış öğrencilerin empatik beceri toplam puanları ($\bar{x}=155,44$), dersi almamış öğrencilerin empatik beceri toplam puanlarından ($\bar{x}=103,43$) anlamlı düzeyde daha yüksektir. Yani Sınıf Yönetim Becerileri Odaklı Sosyal Bilgiler Öğretimi dersini almış öğrencilerin empatik becerileri daha yüksek durumdadır.

Literatür incelendiğinde bu ders bazında empatik becerileri konu edinen bir çalışmaya rastlanılamamıştır. Bununla birlikte empati eğitimi yapılan çalışmaların sonuçlarına bakıldığında bu araştırmanın sonuçlarına benzer sonuçların olduğu görülmektedir. Örneğin, Mc Donald ve Zaret'in empatik ilkelerin yer aldığı (empatik bir sınıf atmosferi) bir sınıfla söz konusu ilkelerin yer almadığı bir sınıftaki öğrenciler üzerinde yaptığı bir çalışmada; empatik sınıf atmosferinin uygulandığı sınıfta bulunan öğrencilerin üretken, yaratıcı, araştırmacı, girişimci olmaları yanında sentez yapma ve vardıkları sonuçların doğrularını görebilme gibi üst düzeyde bir zihinsel gelişim gösterdikleri, bu ilkelerin yer almadığı sınıflardaki öğrencilerin edilgen, ezberci ve başkalarını memnun etme çabası içinde bulundukları gözlenmiştir (Akt. Kılıççı, 1987: 160). Empatik tutumların sergilendiği sınıflarda öğrenciler derslerinde daha başarılı olacaklarına ilişkin tez; Bloom (1976); Hall, (1983); Senemoğlu (1987) ve Anderson'un (1989) araştırma sonuçları ile tutarlıdır (Akt. Murat ve diğerleri, 2005). Şahin ve Akbaba (2010: 333)'nin yaptığı çalışmada zorba davranışlarda bulunan ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerine uygulanan empati eğitim programının, öğrencilerin zorba davranışları üzerinde etkili olduğu görülmüştür. Gallo'ya (1989) göre de empati eğitimi ve öğretimi ile ilgili araştırmalar bu tür eğitimlerin eleştirel ve yaratıcı düşünme yeteneklerini arttırdığına işaret etmektedir.

4.TARTIŞMA ve SONUÇ

Öğretmenin nitelikleri ile ilgili ilk çalışmalar Antik Yunan' a Platon' un Socrates' i konuşturduğu “Meno” diyaloguna kadar uzanır. Günümüzde ise öğretmenin nitelikleri ile ilgili çalışmalar 1920' li yıllardan beri artan şekilde devam etmektedir. Bu çalışmalarda istenilir öğretmenin nitelikleri genel olarak iki başlık altında toplanmıştır: Bunlar öğretmenin kişilik özellikleri ve yetenekleridir. Öğretmenin kişilik özellikleri ile ilgili çalışmalar daha çok eğitimde hümanistik bakış açısından etkilenmiştir. Öğretmenin yetenekleri ile ilgili çalışmalar ise daha çok öğretmenin bilgisi, becerisi ve tecrübesi alanlarında yoğunlaşmıştır (Duru, 2002: 19). Öğrencinin kendisini doğru anlaması ve doğru ifade edebilmesi için empatik anlayışın sergilendiği empatik sınıf atmosferine ihtiyaç vardır (Babadoğan, 1991: 743). Öğrenciler ile arasında empatik bir iletişim örüntüsü oluşturan öğretmen, onların bireysel yeteneklerini tanıma şansı yakalar (Dilmaç ve diğerleri, 2004: 387).

Empatik anlayış günlük yaşamın hemen her kesiminde insanları birbirine yaklaştırma, iletişimi kolaylaştırma özelliğine sahiptir. İnsanlar kendileriyle empati kurulduğunda, anlaşıldıklarını ve kendilerine önem verildiğini hissederler. Diğer insanlar tarafından anlaşılmak ve önem verilmek ise bireyi rahatlatmakta ve kendisini iyi hissetmesine neden olmaktadır (Yüksel, 2004: 343). İletişimde empatinin kullanıldığı durumlarda çocukla yetişkin arasında sıcak bir ilişkinin kurulduğu, çocukların sahip oldukları olumsuz duygulardan dolayı rahatsız olmalarının engellendiği, sorunlarının çözülmesinin kolaylaştığı ve çocukların anne-babalarının düşüncelerine daha çok değer verdikleri belirtilmektedir (Yavuzer, 1998: 119). Empati eksikliği gösteren ebeveynlerin, çocuklarıyla duygusal olarak daha az ilgilendiği ve ihtiyaçlarını karşılamak için daha az uğraştıkları belirtilmektedir (Feshbach, 1990: 273). Çocuğa empatik ve değer vererek davranmanın yanı sıra çocuğun yanında başkalarına empatik ve değer vererek davranan ebeveyn modeli oluşturmanın, çocuklarda empatinin ve prososyal davranışların gelişiminde güçlü bir etkiye sahip olduğu belirtilmektedir (Cotton, 2001: 4).

Yapılan araştırmalarda üst düzeyde anlayışlı ve empati kurabilen öğretmenlerin olduğu sınıflarda öğrencilerin motivasyon ve başarı düzeylerinin arttığını gösteren bulgular elde edilmiştir (Dökmen, 1987). Şahin ve Akbaba (2010: 333)' nın çeşitli araştırma sonuçlarından aktardığına göre empatik becerisi yüksek olan çocukların hem sosyal çevrelerindeki diğer bireylerle, hem de kendi dünyalarıyla uyumlu oldukları, saldırganlık düzeyi yüksek çocukların empatik beceri düzeylerinin düşük olduğu, çocuklara verilen empatik eğitimin saldırganlığı ve anti sosyal davranışları azalttığı, empatik becerisi yüksek çocukların arkadaşları ile daha çok işbirliği yaptığı ve özsaygılarının yüksek olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır. Robert ve Strayer (2004) okul çağı çocukların empati düzeyleri ile öfke düzeyleri arasındaki ilişkiyi inceledikleri araştırma sonucunda, empati becerisi yüksek olan çocukların öfke, fiziksel ve sözel şiddet düzeylerinin düşük olduğunu ve prososyal davranışları daha fazla yaptıklarını ortaya çıkarmıştır.

Görüldüğü gibi temel eğitimin öncelikli amacı “öğretim”den önce “eğitim” olduğundan ilköğretim çocuklarının son yüzyılın en önemli becerileri olarak değerlendirilebilecek olan “eleştirel düşünme”, “yaratıcı düşünme” ve “empati” gibi becerilerini geliştirmeleri çok önemlidir. Bu becerilerin geliştirilmesinde kuşkusuz en önemli etken sınıf öğretmenidir. Sınıf öğretmenlerinin empati becerilerinin yüksek olması onların yetiştirecekleri öğrencilerin de empati becerilerini kazanma ve geliştirmelerinde faydalı olacaktır. Bu doğrultuda planlanan bu araştırma, sınıf öğretmeni adaylarının empati becerilerini ölçmeye ve çeşitli değişkenler açısından durumunu ortaya koymayı amaçlamıştır. Yapılan araştırma sonucunda literatüre uygun sonuçlar elde edilmiştir. Buna göre sınıf öğretmeni adaylarının cinsiyet değişkenine

göre ve öğretim türü değişkenine göre empati becerilerinde bir farklılık görülememiştir. Bununla birlikte sınıf yönetimi odaklı sosyal bilgiler öğretimi dersi alan sınıf öğretmeni adaylarının empati becerilerinin dersi almayan sınıf öğretmeni adaylarından daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Ünal (2007: 139)' in çeşitli kaynaklardan aktardığına göre insanların empatik becerileri ile sosyal davranışlar; işbirliği, yardım davranışı, kendini açma, özgecilik, kaygı, saldırganlık, liderlik, ahlaki yargı, suç işleme, yaşam koşullarındaki olumsuzluklar, kişiler arasındaki çatışmalar ya da benzerlikler, stresli koşullar, savaş, terör vb. durumlar, yaş, cinsiyet ve anne baba tutumları arasında olumlu-olumsuz ilişki ya da etkileşim söz konusudur.

5.ÖNERİLER

Öğretmenin sınıf ortamında öğrencilerle kurduğu iletişim, doğrudan öğretim için ayrılan süre içinde gerçekleştirilir. Dolayısıyla öğretmen zamanının büyük bir kısmını öğretime ayırmak zorundadır. Ancak öğretmenin uygun bir öğrenme ve öğretme ortamı oluşturabilmesi için, öğrencilerle etkili iletişim kurması gerekir (Çelik, 2003: 132). İşte bu iletişim sürecinin de empatik temele dayanması bilgi, duygu, beceri alış verişinde önemlidir. Dilekmen (1999: 54)' in aktardığına göre Klis ve Kossewska (1996), empatinin öğretmenleri yalnızlığa ve tükenmişlik sendromuna karşı koruyabileceğini belirtmişlerdir. Onlar, empatinin öğretmen eğitiminde mutlaka yer alması gerektiğini vurgulamışlardır.

Öğretmenlerin empati becerilerinin geliştirilmesi şüphesiz eğitim fakültelerine gelmeden önce sağlanmış olmalıdır. Bu becerinin geliştirilmesi aile ve örgün eğitimin ilk kademelerinden başlamalıdır. Dolayısıyla bir döngü gibi sınıf öğretmenlerinin empati becerilerinin yüksek olmasının gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Hizmet öncesi sağlanamayan bu destek hizmet içinde sınıf öğretmenlerine mutlaka sağlanmalıdır. Ayrıca aynı doğrultuda velilerin de faydalanabileceği halk eğitim olanakları sağlanmalıdır. Böylece derslerinde daha empatik davranışlar sergileyen öğretmenler ve ailelerinden gördükleri empatik örneklerle okula gelen öğrencilerin oluşturdukları öğrenme ortamları sağlanabilecektir.

KAYNAKLAR

- Akkoyun, F. (1982). Empatik Anlayış Üzerine. *Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 15 (1), 63-69.
- Babadoğan, C. (1992). Hümanistik Eğitim ve Öğretim Anlayışı. *Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 25 (2), 743-752.
- Cotton, K. (2001). "Developing Empathy in Children and Youth", <http://www.nwrel.org/spcd> adresinden 02.02.2012 tarihinde ulaşılmıştır.
- Çelik, V. (2003). *Sınıf Yönetimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Dilekmen, M. (1999) "Grupla Psikolojik Danışmanın Öğretmen Adaylarının Demokratik Tutum ve Empatik Beceri Düzeylerine Etkisi". Yayımlanmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Dılmaç, B., Gürsel, M. ve Sarı, H. (2004). *Sınıf Yönetimi*. Konya: Eğitim Kitabevi.
- Dökmen, Ü. (1987). Empati Kurma Becerisi ile Sosyometrik Statü Arasındaki İlişki. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 20 (1-2), 183-207.
- Dökmen, Ü. (1988) Empatinin Yeni Bir Modele Dayanılarak Ölçülmesi ve Psikodrama ile Geliştirilmesi. *A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 21 (1-2), 155-190.
- Dökmen, Ü. (1995). *İletişim Çatışmaları ve Empati*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Dökmen, Ü. (2000). *İletişim Çatışmaları ve Empati*, Sistem Yayıncılık, İstanbul.
- Dökmen, Ü. (2003). *İletişim Çatışmaları ve Empati*, Sistem Yayıncılık, İstanbul.
- Duru, E. (2002). "Öğretmen Adaylarında Kişi-Durum Yaklaşımı Bağlamında Yardım Etme Davranışı Eğilimi, Empati ve Düşünme Stilleri İlişkisi ve Bu Değişkenlerin Bazı Psikososyal Değişkenler Açısından İncelenmesi". Yayımlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Ercişkun, M. H., Dilekmen, M., Ada, Ş. ve Nalçacı, A. (2006). Sınıf Öğretmenliği Öğrencilerinin Empatik Becerilerinin Bireysel Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13, 207-217.
- Feshbach, N. D. (1990). "Parental Empathy and Child Adjustment/Maladjustment", N. Eisenberg ve J. Stayer (Ed.), *Empathy and Its Development*, Cambridge University Press, New York.
- Gallo, D. (1989). Educating for Empathy, Reason and Imagination. *The Journal Of Creative Behavior*, 23 (2), 98-115.
- Gander, M.J., Gardiner, H. W. (2001). *Çocuk ve Ergen Gelişimi*. (Çeviri: A. Dönmez, N. Çelen, B. Onur) Ankara: İmge Kitabevi.
- Göka, E. (1990). Birbirimizi Anlamaya Çalışırken Beynimizde Neler Oluyor. *Bilim ve Teknik*, 23 (266), 34-35.
- Hoffman, M. L. (1979). Development of Moral Thought, Feeling and Behavior. *American Psychologist*, 34 (10), 958-966.
- Hoffman, M. L. (1990). "The Contribution of Empathy to Justice and Moral Judgment", N. Eisenberg ve J. Stayer (Ed.), *Empathy And Its Development*, Cambridge University Press, New York.
- Kalliopuska, M. (1992). Holistic Empathy Education Among Pre-School and School Children. Paper Present at the International Scientific Conference Comenius Heritage and Education of Man. London: Garland Publishing.
- Kılıççı, Y. (1987). *Okulda Ruh Sağlığı*. Ankara: Şafak Ofset-Tıpa Matbaacılık.

- Klein, K. J. K. & Hodges, S. D. (2001). Gender Differences, Motivation, and Empathic Accuracy: When It Pays to Understand. *Personality and Social Psychology*, 27 (6), 720-730.
- Köksal, A. & Alisinanoğlu, F. (2000). Gençlerin Ben Durumları ve Empatik Becerilerinin İncelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 11-16.
- Köksal, A. (2000). Müzik Eğitimi Alma, Cinsiyet ve Sınıf Düzeyi Değişkenlerine Göre Ergenlerin Empatik Becerilerinin ve Uyum Düzeylerinin İncelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 99-107.
- Körükçü Sarıyüce Ö. (2004). “Altı Yaş Grubundaki Çocukların Özsaygı Düzeyleri İle Anne Empatik Becerilerinin İncelenmesi”. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Krznaric, R. (2008). *You Are Therefore I Am*. Oxfam GB Research Report. <http://www.oxfam.org.uk/education/policy/england> adresinden 02.02.2012 tarihinde ulaşılmıştır.
- Kuzgun, Y. (2000). *İlköğretimde Rehberlik*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Murat, M., Özgan, H., & Arslantaş, H. İ. (2005). Öğretmen Adaylarının Öğretim Elemanlarının Empatik Tutumlarına İlişkin Algıları ile Ders Başarıları Arasındaki İlişki, *Milli Eğitim Dergisi*, 33 (168). <http://yayim.meb.gov.tr> adresinden 02.02.2012 tarihinde ulaşılmıştır.
- Okvuran, A. (1993) “Yaratıcı Drama Eğitiminin Empatik Beceri ve Empatik Eğitim Düzeylerine Etkisi”. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Öz, F. (1992). “Hemşirelerin Empatik Beceri ve Eğilim Düzeyine Eğitimin Etkisi”. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Öz, F. (1998). Son Sınıf Hemşirelik Öğrencilerinin Empatik Eğilimleri, Empatik Becerileri ile Akademik Başarıları Arasındaki İlişki. *C. Ü. Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi*, 2 (2), 32-38.
- Özdağ, Ş. (1999). “Psikodrama Gruplarının Hemşirelik Yüksekokulu Öğrencilerinin Benlik Saygısı, Atılgan Davranış, Empatik Eğilim ve Empatik Beceri Düzeylerine Etkisi”. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Özgan, H. (1999). “Lise Öğrencilerinin Algılanan Empatik Sınıf Atmosferi Tutumları ile Başarı ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
- Roberts, W. & Strayer, J. (1996). Empathy, Emotional Expressiveness, and Prosocial Behaviour. *Child Development*, 449-470. <http://www.tru.ca/faculty/wlroberts/prosocial.pdf> adresinden 02.02.2012 tarihinde ulaşılmıştır.
- Robert, W. & Strayer, J. (2004). Children’s Anger, Emotional Expressiveness, and Empathy: Relations With Parents’ Empathy, Emotional Expressiveness and Parenting Practices. *Social Development*, 13 (2), 229–254.
- Sardoğan, E. M. (1998) “Öğretmenlerin Empati Düzeylerinin Geliştirilmesine İlişkin Bir Model Önerisi”. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

- Sargın, N. (1993) “Florida İnsan İlişkileri Becerileri Eğitimi Modelinin Grup Üyelerinin Kaygı, Yalnızlık, Atılganlık, Kendini Açma ve Empatik Beceri Düzeylerine Etkisi”. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.
- Şahin, M. ve Özbay, Y. (1999). Üniversite Öğrencilerinin Empatik Sınıf Atmosferine İlişkin Algılamaları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15, 74 -83.
- Şahin, M. ve Akbaba, S. (2010). İlköğretim Okullarında Zorbacı Davranışların Azaltılmasına Yönelik Empati Eğitim Programının Etkisinin Araştırılması. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 18 (1), 331-342.
- Tanrıdağ, Ş. R. (1992). “Ankara’ daki Ruh Sağlığı Hizmetlerinde Çalışan Personelin Empatik Eğilim ve Empatik Beceri Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi”. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Tutarel, K. ve Çabukça, F. (2002). Empati ve Demografik Değişkenlerin Evlilik Uyumu ile İlişkisi. *Aile ve Toplum Dergisi*, 2 (5) Nisan-Haziran.
- Ünal, F. (2007). Çocuklarda Empatinin Gelişimi: Empatinin Gelişiminde Anne-Baba Tutumlarının Etkisi. *Milli Eğitim*, 176, 134-148.
- Wied, M. De., Branje, S. J.T. and Meeus, W. H. J. (2007). Empathy and Conflict Resolution in Friendship Relations Among Adolescents. *Aggressive Behavior*, 33, 48–55.
- Yaoar, A. A. (2008). “Üniversite Öğrencilerinin Mükemmeliyetçi Kişilik Özelliği İle Empati Düzeylerinin Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yavuzer, H. (1998). “Yaygın Ana-Baba Tutumları”, *Ana-Baba Okulu*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yörükoğlu, A. (1996), *Çocuk Ruh Sağlığı*. İstanbul: Özgür Yayınları.
- Yüksel, A. (2004). Empati Eğitim Programının İlköğretim Öğrencilerinin Empatik Becerilerine Etkisi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, XVII (2), 341-354.
- Zhou, Q., Eisenberg, N., Lasoya, S.H., Fabes, R.A., Reiser, M., Guthrie, I.K., et al. (2002). The Relations of Parental Warmth and Positive Expressiveness to Children’s Empathy-Related Responding and Social Functioning: A Longitudinal Study, *Child Development*, 73 (3), 893-915.

EXTENDED ABSTRACT

Since the priority of the Primary education is “education” rather than “training”, development of “critical thinking” “creative thinking” and “empathy” skills, which could be assessed as the most important skills of the last century, of primary school students becomes important. It is definite that the most important factor on developing these skills is primary school teachers. Teachers’ level of high empathy skills would help students’ acquisition and development of empathy skills they will train.

The historian Eric Hobsbawm described the nineteenth century as the Age of Capital and the twentieth as the Age of Extremes. The emerging interest in empathy in multiple disciplines may be the quiet beginnings of an Age of Empathy that could come to characterise the twenty-first century... If you look up the meaning of ‘empathy’ you will usually find two definitions. The first is the idea of empathy as a *shared emotional response*, sometimes called ‘affective’ empathy. For instance, if you see a baby crying in anguish, and you too feel anguish, then you are experiencing empathy – you are sharing or mirroring their emotions. This idea is reflected in the original German term from which the English word ‘empathy’ was translated around a century ago, ‘Einfühlung’, which literally means ‘feeling into’... A second definition of empathy is the idea of empathy as ‘perspective-taking’, which the psychology literature refers to as ‘cognitive’ empathy. This concerns our ability to step into the shoes of another person and comprehend the way they look at themselves and the world, their most important beliefs, aspirations, motivations, fears, and hopes... Occasionally the psychology literature introduces a third approach to empathy, which is the idea of having an ‘appropriate response’ to a person, after having engaged in either or both of the two kinds of empathy noted above. This could be described as ‘consequentialist’ empathy. Those who bring in this third definition often emphasise that if you have shared the emotions of someone, or gained an understanding of their perspective, yet take no action as a result, then you have not fully experienced empathy. In a sense, it hasn’t really touched you. Empathy, by this definition, needs to make a difference. It has to inspire moral action of some form... Empathy Education is at the forefront of contemporary education reform. Since the mid 1990s there has been an exponential growth in the teaching of empathy skills in primary and secondary schools in countries such as Canada, the United Kingdom and the United States, as well as in international schools in many other nations. Today, Empathy Education is more extensive than at any time in the past (Krzmaric, 2008). In this research, it is aimed to be investigated the empathic skills of the department of primary school teaching students as regards different variations.

This research is conducted on 4th, senior, grade candidate primary school teachers who were receiving education in Faculty of Education at Çanakkale Onsekiz Mart University. The context of the research consists of 248 students receiving education in total 6 branches, of Çanakkale Onsekiz Mart University Education Faculty Department of Primary Education. 150 candidate teachers participated in this descriptive study aiming to measure the empathizing ability of student teachers. “Empathic Skill Scale- Form B” which is developed by Dökmen (1988), is used in the study. In addition, personal information form prepared by the researcher was applied with the aim of collecting information about those who participate in the research. Statistical resolutions were assessed by means of t-Test for independent groups.

Results of the study showed that candidate primary school teachers have mid-level empathic skills. No significant difference is found between the level of empathic skills and

gender, and also between instruction type (day or evening). However a significant difference is found between the level of empathic skills and the status of taking the course “Classroom Management Focused Social Studies Teaching” (taken or not taken).